

*Załącznik do Uchwały nr 785/264/13
Zarządu Województwa Pomorskiego
z dnia 4 lipca 2013 roku*

**ZARZĄD
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO**

Raport z przebiegu konsultacji społecznych projektu Regionalnego Programu Strategicznego w zakresie energetyki i środowiska (RPS EiŚ)

Data: 4 lipca 2013 r.

Akceptacja: Zarząd Województwa Pomorskiego (Uchwała Nr .../.../13)
Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku

Opracowanie: wraz z Departamentem Środowiska i Rolnictwa

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE.....

I. FORMY I PRZEBIEG KONSULTACJI SPOŁECZNYCH.....

II. GŁÓWNE WNIOSKI Z KONSULTACJI SPOŁECZNYCH.....

III. REKOMENDOWANE KIERUNKI ZMIAN PROJEKTU RPS EiŚ.....

Załączniki:

1. Tabela uwag zgłoszonych w ramach konsultacji społecznych wraz z ich rozpatrzeniem
2. Sprawozdania z konferencji przeprowadzonych w ramach konsultacji społecznych
3. Formularz uczestnika konsultacji społecznych
4. Ogłoszenia prasowe o konsultacjach społecznych

WPROWADZENIE

W dniu 28 marca 2013 r. Zarząd Województwa Pomorskiego (ZWP) przyjął projekt *Regionalnego Programu Strategicznego w zakresie energetyki i środowiska* (RPS EiŚ)¹, kierując go do konsultacji społecznych. Celem konsultacji było uzyskanie możliwie najszerszego spektrum opinii i propozycji partnerów społecznych i gospodarczych na temat zapisów zawartych w projekcie RPS EiŚ.

Proces konsultacji społecznych uwzględniał wymogi wynikające z ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. *o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* (Dz. U. 2006 Nr 227 poz. 1658 z późn. zm.), zwanej dalej ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. 2008 Nr 199 poz. 1227 z późn. zm.), zwanej dalej ustawą OOS.

Konsultacje społeczne projektu RPS EiŚ trwały łącznie 61 dni (od 8 kwietnia do 7 czerwca 2013 r.). Do wzięcia udziału zaproszono szerokie grono osób i instytucji, a w szczególności przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, partnerów społecznych i gospodarczych, administracji rządowej, organizacji pozarządowych, środowisk akademickich, związków zawodowych oraz dziennikarzy i osoby prywatne.

Konsultacje społeczne projektu RPS EiŚ miały szeroki charakter. Zorganizowano łącznie 16 konferencji i spotkań konsultacyjnych. W okresie trwania procesu konsultacyjnego, 52 osoby i instytucje skorzystały z możliwości wyrażenia opinii na temat dokumentu, przekazując łącznie 321 uwag oraz 55 propozycji nowych przedsięwzięć strategicznych. Świadczy to o znacznym zaangażowaniu pomorskiej społeczności w debatę o przyszłości regionu w zakresie energetyki i środowiska

W niniejszym Raporcie przedstawiono w sposób syntetyczny przebieg konsultacji przeprowadzonych w trybie art. 6 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (zgłaszane w ich trakcie postulaty i proponowany sposób ich rozpatrzenia) oraz dodatkowo uwagi i wnioski zgłaszane do projektu RPS EiŚ, zgodnie z ustawą OOS.

¹ Uchwała nr 329/234/13 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 28 marca 2013 roku w sprawie przyjęcia projektu Regionalnego Programu Strategicznego w zakresie energetyki i środowiska

I. FORMY I PRZEBIEG KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

1. FORMA PRAC NAD PROJEKTEM RPS EiŚ

Do pracy przy opracowaniu projektu RPS EiŚ powołane zostały:

- Grupa Redakcyjna (GR),
- Zespół Roboczy (ZR).

W skład GR wchodził Kierownik RPS EiŚ oraz pozostali członkowie – przedstawiciele Departamentów UMWP. Głównym zadaniem GR było opracowanie projektu RPS EiŚ.

Powołany ZR składał się m. in. z przedstawicieli subregionalnych zespołów roboczych, przedstawicieli jednostek związanych z tematyką środowiskową i energetyczną, radnych Sejmiku Województwa oraz pracowników UMWP.

Powołano również ekspertów zewnętrznych, których zadaniem jest opiniowanie projektów poszczególnych części RPS EiŚ, projektu i ostatecznej wersji RPS EiŚ oraz uwag i wniosków do RPS EiŚ, wniesionych w trakcie konsultacji społecznych.

2. PRZEBIEG PROCESU KONSULTACJI

Konsultacje społeczne projektu RPS EiŚ miały dwie zasadnicze formy: bezpośrednią (konferencje, spotkania konsultacyjne) oraz pośrednią (pisemną).

2.1 BEZPOŚREDNIE FORMY KONSULTACJI

Podstawową bezpośrednią formą konsultacji społecznych projektu RPS EiŚ były konferencje², debaty oraz spotkania konsultacyjne, w których uczestniczyli m.in. przedstawiciele samorządów terytorialnych, administracji rządowej, uczelni, organizacji pozarządowych, instytucji publicznych, samorządów i organizacji przedsiębiorców, Sejmiku Województwa, związków zawodowych oraz dziennikarze i osoby prywatne.

a) konferencja inauguracyjna (19 kwietnia 2013 r.)

Konferencja inauguracyjna konsultacje społeczne sześciu projektów Regionalnych Programów Strategicznych (RPS) odbyła się w Centrum Wystawienniczo-Kongresowym AMBEREXPO w Gdańsku. W konferencji wzięło udział ponad 330 osób, w tym przedstawiciele samorządów terytorialnych, uczelni, organizacji pozarządowych, instytucji publicznych, samorządów i organizacji przedsiębiorców, sejmiku województwa oraz dziennikarze i osoby prywatne. Podczas konferencji zaprezentowano założenia wszystkich sześciu RPS i odbyła się dyskusja na ich temat.

b) konferencje subregionalne

Konferencje subregionalne organizowane były wspólnie przez SZR i Marszałka Województwa. Odbyły się w Gdańsku, Starogardzie Gdańskim, Bytowie oraz Chojnicach. W konferencjach subregionalnych uczestniczyli przedstawiciele jst z danego subregionu oraz lokalni partnerzy społeczno-gospodarczy. Konferencje organizowane były wspólnie dla dwóch projektów RPS: RPS EiŚ oraz RPS T (*RPS w zakresie transportu*).

² Wszystkie konferencje zostały utrwalone w formie zapisu audio, dokumentacji fotograficznej oraz list obecności.

– **konferencja w Gdańsku – subregion Metropolitalny** (10 maja 2013 r.)

Konferencja miała miejsce w siedzibie Urzędu Miejskiego w Gdańsku. W spotkaniu udział wzięło 130 osób, w tym przedstawiciele samorządów terytorialnych, organizacji pozarządowych, instytucji publicznych, samorządów i organizacji przedsiębiorców oraz przedsiębiorcy, dziennikarze i osoby prywatne, przedstawiciele środowiska naukowego i samorządów terytorialnych. Podczas konferencji Kierownicy RPS zaprezentowali założenia RPS EiŚ oraz RPS transport. Po części oficjalnej konferencji, miała miejsce dyskusja dotycząca konsultowanych projektów RPS.

– **konferencja w Starogardzie Gdańskim – Subregion Nadwiślański** (16 maja 2013 r.)

W konferencji, która odbyła się w Starostwie Powiatowym w Starogardzie Gdańskim, udział wzięło 90 osób, w tym głównie przedstawiciele samorządów terytorialnych oraz instytucji publicznych. Podczas spotkania zaprezentowane zostały założenia do RPS EiŚ i RPS T. W drugiej połowie spotkania miała miejsce dyskusja dotycząca konsultowanych projektów RPS. Głos zabrali przede wszystkim przedstawiciele samorządów terytorialnych oraz środowisk biznesowych.

– **konferencja w Bytowie – Subregion Słupski** (17 maja 2013 r.)

W spotkaniu, które odbyło się w Muzeum Zachodnio-Kaszubskim w Bytowie, udział wzięło 61 osób, w tym głównie przedstawiciele samorządów terytorialnych oraz instytucji publicznych. W pierwszej części konferencji wystąpili Kierownicy RPS EiŚ i RPS T z prezentacją dokumentów, w drugiej części odbył się panel dyskusyjny dotyczący konsultowanych projektów RPS.

– **konferencja w Chojnicach – Subregion Południowy** (24 maja 2013 r.)

W spotkaniu w Centrum Edukacyjno – Wdrożeniowym w Chojnicach udział wzięły 42 osoby, w tym głównie przedstawiciele samorządów terytorialnych oraz instytucji publicznych. Konferencję otworzył Stanisław Skaja – Starosta Chojnicki, następnie głos zabrał Członek Zarządu Województwa Pomorskiego – Czesław Elzanowski. Podczas spotkania Kierownicy przedstawili projekty RPS EiŚ i RPS T, a następnie odbyła się dyskusja.

c) konferencja podsumowująca (10 czerwca 2013 r.)

Konferencja podsumowująca konsultacje społeczne dwóch projektów Regionalnych Programów Strategicznych w zakresie: transportu oraz energetyki i środowiska odbyła się w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Pomorskiego. W spotkaniu udział wzięły 92 osoby, w tym głównie przedstawiciele instytucji i jednostek ochrony środowiska, podmiotów związanych z energetyką, przedstawiciele lasów państwowych, zarządców infrastruktury kolejowej, drogowej, morskiej, przedstawiciele środowiska naukowego i samorządów terytorialnych, a także instytucji publicznych oraz organizacji pozarządowych. W pierwszej części spotkania Kierownicy RPS przedstawili planowane kierunki zmian w projekcie RPS EiŚ i RPS T po konsultacjach społecznych. Omówiony został także przebieg konsultacji społecznych, w tym spotkania konsultacyjne oraz przedstawiono ogólną charakterystykę uwag, które wpłynęły podczas konsultacji. Po przerwie dokonano otwarcia drugiej części konferencji – tj. panelu dyskusyjnego dotyczącego konsultowanych projektów RPS.

d) konferencja konsultacyjna w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektów Regionalnych Programów Strategicznych (22 maja 2013 r.)

Konferencja konsultacyjna w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektów sześciu Regionalnych Programów Strategicznych (RPS) odbyła się w siedzibie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego i wzięło w niej udział ok. 70 osób. Wśród uczestników spotkania nie zabrakło podmiotów, instytucji i organizacji działających na rzecz ochrony środowiska. Na konferencji przedstawiono główne założenia RPS EiŚ i RPS T wraz z Prognozami oddziaływania na środowisko. Po zakończonych prezentacjach rozpoczęła się dyskusja nt. oddziaływania na środowisko poszczególnych projektów RPS. Kierownicy poszczególnych RPS udzielili wyczerpujących odpowiedzi na wszystkie pytania z zaznaczeniem, iż przedstawione na spotkaniu uwagi należy umieścić w dedykowanym formularzu konsultacyjnym.

Poniższa tabela przedstawia harmonogram oraz lokalizację ww. konferencji³ wymienionych w punktach a-d.

Lp.	DATA	MIASTO	CHARAKTER KONFERENCJI
1.	19 kwietnia 2013 r.	Gdańsk	Konferencja inauguracyjna
2.	10 maja 2013 r.	Gdańsk	Konferencja w subregionie Metropolitalnym
3.	16 maja 2013 r.	Starogard Gdański	Konferencja w subregionie Nadwiślańskim
4.	17 maja 2013 r.	Bytów	Konferencja w subregionie Słupskim
5.	22 maja 2013 r.	Gdańsk	Konferencja konsultacyjna w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektów Regionalnych Programów Strategicznych
6.	24 maja 2013 r.	Chojnice	Konferencja w subregionie Południowym
7.	10 czerwca 2013 r.	Gdańsk	Konferencja podsumowująca RPS EiŚ oraz RPS T

e) konsultacje z gremiami o charakterze regionalnym

Projekt RPS EiŚ był prezentowany i dyskutowany również na forum gremiów o charakterze regionalnym.

Poniższa tabela przedstawia harmonogram prezentacji projektu RPS EiŚ na posiedzeniach gremiów wojewódzkich.

³ Sprawozdania z konferencji znajdują się w Załączniku 2

Lp.	DATA	GREMIUM
1.	29 maja 2013 r.	Razem: - Wojewódzka Komisja Dialogu Społecznego, - Wojewódzka Rada ds. Bezpieczeństwa Energetycznego, - Pomorska Platforma Technologiczna
2.	29 maja 2013 r.	Pomorska Rada Organizacji Pozarządowych
3.	3 czerwca 2013 r.	Pomorska Wojewódzka Rada Zatrudnienia
4.	4 czerwca 2013 r.	Pomorska Rada Działalności Pożytku Publicznego

f) pozostałe spotkania

Poza prezentacją projektu RPS EiŚ w subregionach i na spotkaniach z gremiami regionalnymi, Kierownik RPS EiŚ wystąpił na spotkaniach dotyczących rozwoju energetyki i środowiska w regionie. Zorganizowano także spotkanie z Zespołem Roboczym RPS EiŚ w celu przedstawienia harmonogramu prac i założeń RPS EiŚ. Odbyły się również warsztaty z wykonawcą oceny ex-ante RPS EiŚ.

Poniższa tabela przedstawia harmonogram prezentacji projektu RPS EiŚ na ww. spotkaniach.

Lp.	DATA	WYDARZENIE
1.	19 lutego 2013 r.	Spotkanie Zespołu Roboczego RPS EiŚ
2.	28 lutego 2013 r.	Warsztaty Pomorskiego Forum Inteligentnej Energii - organizator: Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową
3.	11 maja 2013 r.	Kongres Obywatelski - panel pt. „Przyszłość energetyki obywatelskiej na Pomorzu”
4.	13 czerwca 2013 r.	Spotkanie z Pomorską Spółką Gazownictwa sp. z o.o. Oddział Zarząd w Gdańsku
5.	14 czerwca 2013 r.	Warsztaty - wykonawca oceny ex-ante

2.2 POŚREDNIE FORMY KONSULTACJI

Uzupełnieniem bezpośrednich form konsultacji społecznych była m.in. strona internetowa dedykowana opracowaniu RPS EiŚ (http://strategia2020.pomorskie.eu/pl/rps_energetyka_srodowisko), za pomocą której możliwe było pobranie formularza konsultacyjnego do składania uwag, zapoznanie się z dokumentem, kalendarium spotkań itp.

Pisemne stanowiska można było przysyłać w wersji elektronicznej (na adres rps-srodowisko@pomorskie.eu) lub w wersji papierowej (na adres Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego).

Dla poprawy efektywności procesu konsultacji, stworzony został formularz⁴ uczestnika konsultacji społecznych. Formularz dawał możliwość kompleksowego wypowiedzenia się na temat projektu RPS EiŚ, a także ułatwił analizę zgłaszanych postulatów.

3. OBECNOŚĆ PROCESU KONSULTACJI PROJEKTU RPS EiŚ W MEDIACH

Ogłoszenia na temat konsultacji społecznych projektu RPS EiŚ zostały opublikowane w prasie o zasięgu regionalnym⁵ w dniach 4 kwietnia 2013 r. i 13 maja 2013 r., a także na stronie internetowej http://www.strategia2020.pomorskie.eu/pl/rps_energetyka_srodowisko.

Wszystkie dokumenty związane z procesem tworzenia i konsultacji projektu RPS EiŚ były dostępne pod ww. adresem internetowym przez cały okres trwania konsultacji społecznych. Na stronie umieszczane były informacje nt. odbywających się konferencji i spotkań oraz pozostałe materiały i informacje związane z opracowaniem dokumentu.

Przed konferencją inauguracyjną konsultacje społeczne Regionalnych Programów Strategicznych (RPS) odbyła się konferencja prasowa, na której obecny był Marszałek Województwa Pomorskiego Mieczysław Struk wraz z Kierownikami sześciu RPS-ów.

⁴ Formularz konsultacyjny stanowi Załącznik 3.

⁵ „Dziennik Bałtycki”.

II. GŁÓWNE WNIOSKI Z KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Niniejszy rozdział stanowi syntezę wszystkich uwag, propozycji i spostrzeżeń zgłoszonych do projektu RPS EiŚ w ramach konsultacji społecznych, szerzej opisanych w rozdziale pierwszym.

Zgłoszone uwagi miały bardzo zróżnicowany charakter. Niektóre z nich przyjęły formę ogólnych komentarzy, odnoszących się do poszczególnych części projektu RPS EiŚ. Pozostałe zaś, były szczegółowe, sugerując wprost zmiany konkretnych zapisów lub sformułowań. Wiele uwag miało charakter postulatów w stosunku do prowadzonej w Polsce polityki w zakresie energetyki i środowiska.

1. PODSUMOWANIE UWAG O CHARAKTERZE OGÓLNYM

Przedmiotem konsultacji społecznych były zagadnienia związane z obszarem energetyki i środowiska. Zagadnienia podjęte w ramach konsultacji RPS EiŚ wykazały brak koordynacji działań dotyczących obszaru Morza Bałtyckiego oraz obszarów przybrzeżnych, czyli problemów na które Zarząd Województwa Pomorskiego ma niewielki wpływ.

Wskazywano wielokrotnie na problemy, które dotyczą działań na szczeblu krajowym i polityki Rządu RP, w tym braku rozwiązań legislacyjnych oraz postulatów adresowanych do Rządu RP.

Lista tego typu problemów poruszanych w ramach konsultacji jest długa i przede wszystkim dotyczy:

- budowy stopni wodnych na Dolnej Wiśle,
- braku systemowych rozwiązań, w tym legislacyjnych dotyczących OZE,
- nadmiernego wydłużania procedur administracyjnych dotyczących decyzji środowiskowych,
- rozwoju morskiej energetyki wiatrowej,
- problemów odbioru energii zarówno z morskiej energetyki wiatrowej, jak również wynikających z poszukiwania złóż niekonwencjonalnych,
- problemów modernizacji i budowy sieci przesyłowych i dystrybucyjnych oraz typu Smart Grid.

Jednocześnie kilka uwag ma charakter postulatów np. zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza, zmniejszenie zanieczyszczenia wody, co znajduje odzwierciedlenie w priorytecie dotyczącym poprawy stanu środowiska.

W odniesieniu do struktury celów zaproponowano, aby odwrócić kolejność w taki sposób aby *Cel Szczegółowy 1* dotyczył bezpieczeństwa energetycznego i poprawy efektywności energetycznej, co nawiąże do nazwy RPS.

W ramach przeprowadzonych konsultacji społecznych nie zostały zgłoszone żadne uwagi do rozdziału VI. Finansowanie oraz VII. System monitorowania i oceny realizacji RPS.

Podczas konsultacji zgłoszono również szereg nowych *przedsięwzięć strategicznych*, których tematyka i zakres opisany jest w załączniku nr 1 do niniejszego Raportu.

Wiele uwag zgłaszanych do projektu RPS EiŚ powtarzało się np. Urzędu Miejskiego w Gdańsku i Związku Metropolitalnego oraz Nadwiślańskiego Subregionalnego Zespołu Roboczego i Powiślańskiej Regionalnej Agencji Zarządzania Energią (PRAZE).

Część zgłoszonych komentarzy związana była również z sugestią, aby do projektu RPS EiŚ wprowadzić słowniczek pojęć oraz wykaz stosowanych skrótów. Postulat ten wynika z potrzeby doprecyzowania i wyjaśnienia niektórych pojęć używanych w Strategii. Ponadto uczestnicy konsultacji proponowali zmiany nazw poszczególnych działań, zmiany zastosowanych terminów (np. zastąpienie niekonwencjonalnych złóż węglowodorów terminem gaz łupkowy) oraz nie zawsze jasnych sformułowań.

Do dnia zakończenia konsultacji społecznych nie zostały zakończone prace w MRR dotyczące linii demarkacyjnej z której wynika podział zadań na poziomie krajowym i regionalnym, stąd uwagi i komentarze dotyczące aglomeracji ściekowych, problemów w dostępie do wody dobrej jakości oraz edukacji ekologicznej.

2. PODSUMOWANIE UWAG ZGŁOSZONYCH DO POSZCZEGÓLNYCH ROZDZIAŁÓW

W poniższych rozdziałach w sposób syntetyczny zaprezentowano główne postulaty oraz uwagi, które były najczęściej zgłoszone w ramach konsultacji społecznych.

Wykaz zgłoszonych uwag oraz propozycji modyfikacji treści RPS EiŚ wraz z informacją na temat podjętej decyzji i uzasadnienia, co do uwzględnienia danego wniosku znajduje się w Załączniku 1. Kolejność przedstawianych uwag i propozycji nie ma charakteru wartościującego jednak została posegregowana zgodnie z kolejnością rozdziałów RPS EiŚ których dotyczy. Większość z przedstawionych w tabeli postulatów została przytoczona w oryginalnym zapisie.

2.1 Diagnoza – Problemy i Wyzwania w Sektorze Środowiska i Energetyki

Uwagi zgłoszone do zagadnień ujętych w tej części projektu RPS zawierały przede wszystkim propozycje dokonania uzupełnień lub zmian w poszczególnych zapisach. Uwagi do projektu RPS EiŚ w tym rozdziale zgłoszone zostały głównie przez osoby fizyczne, instytucje rządowe, jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe.

W pierwszej części rozdziału, poświęconej charakterystyce **bezpieczeństwa i efektywności energetycznej**, zwrócono uwagę na konieczność uaktualnienia zapisów projektu w zakresie uwzględniającym budowę nowych źródeł energii opartych na rozwiązaniach konwencjonalnych. Ponadto zgłoszono postulat zmiany treści programu w stosunku do działań w zakresie potencjału rozwojowego energetyki wodnej. W odniesieniu do listy obszarów potencjalnie istotnych ze względu na dostępność zasobów i możliwości wytwarzania biomasy, zgłoszono uwagę dotyczącą poszerzenia jej o obszar Powiśla, który obok wymienionych stanowi obszar o wysokim potencjale i dostępności biomasy rolniczej. Ponadto postulowano w ramach uwag poszerzenie listy

głównych zidentyfikowanych problemów w obszarze energetyki dotyczących wykorzystania OZE o uwarunkowania środowiskowe.

W drugiej części, poświęconej charakterystyce **stanu środowiska województwa pomorskiego**, w odniesieniu do tematu *ochrony powietrza*, wskazano na potrzebę modyfikacji zapisów dotyczących monitoringu stężenia pyłu zawieszonego oraz uściślenia zapisów dotyczących informacji o zmianach monitorowanych wskaźników i ich przekroczeniach. W zakresie omówionych *zagrożeń powodziowych* zgłoszono propozycję poszerzenia listy terenów potencjalnie narażonych na wystąpienie powodzi oraz propozycji działań zmierzających do zabezpieczenia tych terenów oraz rozważenie możliwości poszerzenia pojęcia ochrony przeciwpowodziowej o zapis dotyczący minimalizacji skutków jej wystąpienia. Zwrócono również uwagę na zagrożenie związane z niewystarczającym stanem systemów ostrzegania ludności o zagrożeniach powodziowych. W odniesieniu do zagadnień związanych z tematyką *zagospodarowania odpadów* zwrócono uwagę na sytuację w obszarze unieszkodliwiania odpadów komunalnych oraz rozwiązań przyjętych w tym zakresie.

Odnosząc się do zagrożenia stanu wód *jezior* znajdujących się na terenie województwa pomorskiego uczestnicy konsultacji zwrócili uwagę, że wskazana lista potencjalnie zagrożonych zbiorników jest niepełna, jednocześnie postulując jej rozszerzenie.

W obu częściach tego rozdziału niektóre ze zgłoszonych uwag miały charakter ogólny, dotyczyły one przykładowo potencjału rozwojowego dla morskiej energetyki wiatrowej oraz kwestii nieadekwatnych dla zakresu możliwego do zrealizowania postulatami zawartymi w RPS.

Analiza uwag zgłoszonych do treści przedstawionej analizy SWOT wskazała, iż zgłoszone zostały dwie propozycje rozszerzenia katalogu zagrożeń. Pierwsza z nich dotyczyła zagrożeń związanych z intensyfikacją produkcji rolnej, w szczególności na obszarach szczególnie narażonych (OSN) na zanieczyszczenie azotanami. Kolejna dotyczyła wskazania obszarów potencjalnie zagrożonych powodzią jako narażonych na postępującą presję inwestycyjną.

Zgłoszono również propozycje zmian treści tego punktu diagnozy o informacje w tematyce wykraczającej poza zakres RPS EiŚ oraz takie, które nie dotyczyły stanu faktycznego opisywanego w analizie. Pozostałe ze zgłoszonych uwag dotyczyły błędów językowych i stylistycznych.

2.2 Najważniejsze wyzwania w perspektywie 2020r.

Uwagi zgłoszone do zagadnień ujętych w tej części projektu dotyczyły poszerzenia treści istniejących już zapisów.

Zasugerowano dodanie w punkcie drugim, omawiającym **wykorzystanie potencjału źródeł energii, energetyki morskiej** jako jednej z istotnych potencjalnych możliwości rozwojowych obok energetyki rozproszonej. Pojawiły się także postulaty uwzględnienia zapisów dotyczących konieczności *monitoringu środowiska morskiego* w kontekście możliwych inwestycji w strefie przybrzeżnej.

Zwrócono uwagę na kwestie bezpieczeństwa energetycznego województwa odnosząc się do istnienia jednej linii zasilającej wysokiego napięcia, na której opiera się rozwiązanie systemowe.

Tematykę tą uwzględniono już w diagnozie stanu faktycznego, która została zamieszczona w poprzednim rozdziale.

Ponadto sugerowano rozszerzenie zapisów punktu trzeciego dotyczącego **adaptacji do zmian klimatu** i stopniowego ograniczenia ryzyka powodziowego. Zaproponowano poszerzenie jego treści o zapis dotyczący minimalizacji negatywnych skutków powodzi, które prócz uwzględnionych w dokumencie działań dotyczących zapobiegania powodziom stanowią istotny element ochrony przeciwpowodziowej ze względu na brak możliwości całkowitego wyeliminowania ryzyka w tym zakresie.

W zakresie składanych uwag dotyczących **zachowania różnorodności biologicznej i ochrony zasobów środowiska** zgłoszono postulaty rozszerzenia katalogu wyzwań o działania zmierzające do przywrócenia ciągłości ekosystemów rzecznych poprzez udroźnianie ich koryt (budowa przepławek, likwidacja spiętrzeń), postulat ten zakresem pokrywa się z już istniejącym zapisem dotyczącym ochrony siedlisk cennych przyrodniczo, zapobieganiu ich fragmentacji oraz umacnianiu powiązań i korytarzy ekologicznych.

2.3. Cele szczegółowe

2.3.1. Cel szczegółowy 1. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska i adaptacja do zmian klimatu

Uwagi zgłoszone do zagadnień prezentowanych w tej części projektu RPS zawierały przede wszystkim propozycje dokonania uzupełnień lub modyfikacji poszczególnych zapisów. Uwagi do projektu RPS EiŚ dotyczące tego rozdziału zgłoszone zostały przede wszystkim przez instytucje rządowe, Radnych Sejmiku, jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, Instytuty, Agencje, Subregionalne Zespoły Robocze oraz organizacje pozarządowe.

W odniesieniu do zagadnień dotyczących **ograniczenia zagrożeń naturalnych** zaproponowano włączenie działań prewencyjnych mających na celu zapewnienie właściwego poziomu bezpieczeństwa. Rekomendowano również modyfikację *zakresów interwencji* tak aby uwzględniały one koryta kanałów oraz budowę dodatkowych urządzeń zabezpieczających przed powodzią. Ponadto zaproponowano aby do *zakresu interwencji* wprowadzić zapisy dotyczące poprawy stanu wyposażenia oraz stanu technicznego urządzeń przeciwpowodziowych jak również poprawę stanu wyposażenia w sprzęt ratowniczy do ograniczania skutków zagrożeń naturalnych, w tym ekstremalnych zjawisk pogodowych. Uczestnicy konsultacji zgłosili również postulat aby wprowadzić nowy *zakresy interwencji* opracowania planistyczne np. wariantowe koncepcje zabezpieczenia przeciwpowodziowego obszarów problemowych. Sugerowano także aby uszczegółwić *Obszar Strategicznej Interwencji* o zapis wskazujący na zagrożenia wynikające od strony zlewni rzeki Liwy. Zgłoszono postulat aby kryteria przestrzenne dot. retencjonowania wody oraz racjonalnego zagospodarowania wód opadowych i roztopowych uwzględniały obszary zurbanizowane wchodzące w skład aglomeracji, zlokalizowane także poza granicami miasta.

W obszarze **ochrony różnorodności biologicznej** zaproponowano włączenie do *zakresu interwencji* działania mające na celu promocję dobrych praktyk w rolnictwie oraz budowę przejść dla zwierząt nad obwodnicą trójmiejską oraz udroźnienie rzek. Uczestnicy konsultacji zgłosili również postulat aby kryteria przestrzenne dot. ochrony wód i ekosystemów od wód zależnych, w

szczegółności jezior zostały uzupełnione w zakresie *obszaru strategicznej interwencji* o obszary jezior położonych w granicach administracyjnych miast.

W odniesieniu do zagadnień dotyczących **racjonalizacji gospodarowania przestrzenią** zgłoszono propozycję przeprowadzenia inwentaryzacji przyrodniczej całego regionu. Uzasadnienie podjęcia takiego działania związane jest z potrzebą eliminacji formułowanych przez stosowne organy uznaniowych kryteriów środowiskowych w związku z procedurą uzyskiwania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia. Ponadto zgłoszono również postulat modyfikacji *zakresu interwencji* o opracowanie specjalistycznych opracowań dla obszarów objętych innymi formami ochrony przyrody niż parki krajobrazowe. Sugerowano także, aby w zakresie umacniania powiązań i korytarzy ekologicznych oraz przeciwdziałania fragmentacji przestrzeni przyrodniczej włączyć do zakresu interwencji budowę przepławek dla ryb. Proponowano aby w zakresie związanym z ochroną i przywracaniem wartości ekologicznych środowiska miejskiego uwzględnić w *zakresie interwencji* następującą tematykę: wprowadzenie rozwiązań uwzględniających promocję zdrowego trybu życia w miejskich przestrzeniach otwartych, wprowadzanie rozwiązań estetycznych i funkcjonalnych sprzyjających poprawie jakości życia, rozwój ścieżek i parkingów rowerowych oraz stanowisk do parkowania rowerów, poprawę planowania przestrzennego w kierunku zrównoważonego rozwoju i partycypacji społecznej. Zaproponowano aby *zakres interwencji* dot. rewitalizacji przyrodniczej oraz zwiększenia obszarów zielonych m.in. parki, zieleń uliczna, itp. dotyczył nie tylko miast ale również obszarów podmiejskich jak również wiejskich. Uczestnicy konsultacji zgłaszali również postulat aby *obszar strategicznej interwencji* formułowany następująco „obszary objęte prawnymi formami ochrony przyrody oraz obszary wpisujące się w strukturę korytarzy ekologicznych wg Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego” poszerzyć o zapis umożliwiający włączenie innych obszarów miast niż dotychczas wymienione w OSI.

Zaproponowano także poszerzenie listy *Kluczowych partnerów* zarówno o konkretne podmioty jak i instytucje tj. jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego, Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych Województwa Pomorskiego w Gdańsku, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gdańsku, Podmioty Zintegrowanego Systemu Ratownictwa woj. pomorskiego,.

W odniesieniu do *Wskaźników* zaproponowano rozszerzenie listy o następujące wskaźniki:

- powierzchnia obszaru objętego ochroną przeciwpowodziową wsparta w ramach projektów,
- długość wybudowanej i przebudowanej kanalizacji deszczowej.

2.3.2. Cel szczegółowy 2. Poprawa stanu środowiska

W ramach przedmiotowego celu uwagi były zgłaszane przede wszystkim przez: jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, Radnych Sejmiku, przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne, podmioty zajmujące się zagospodarowaniem odpadów, Agencje, Subregionalne Zespoły Robocze oraz organizacje pozarządowe.

W odniesieniu do zagadnień związanych z **poprawą warunków życia** uczestnicy konsultacji społecznych zarekomendowali przeformułowanie i doprecyzowanie treści opisu priorytetu tak, aby wskazany w nim zakres RLM jednoznacznie odnosił się do projektów dot. oczyszczania ścieków oraz aby zapis ten wskazywał, że programem objęte będą również działania realizowane

w aglomeracjach powyżej 10 000 RLM oraz na terenach które nie są już aglomeracjami tj. poniżej 2 000 RLM.

Autorzy uwag poruszyli również kwestię konieczności weryfikacji przez gminy zakresu wielkości aglomeracji oraz wskazywali na problem realizacji przedsięwzięć z zakresu gospodarki ściekowej na terenach charakteryzujących się mniejszym wskaźnikiem zaludnienia.

Zaproponowano, aby do oceny przedsięwzięć z zakresu gospodarki wodno-ściekowej wprowadzone zostały kryteria efektywności ekonomicznej, technologicznej i efektywnego wykorzystania istniejącej infrastruktury i zasobów (również wykraczających poza granice jednego samorządu). Uwzględnienie proponowanych kryteriów oceny projektów przyczyni się do poszukiwania przez beneficjentów bardziej ekonomicznych rozwiązań, wzrostu efektywności energetycznej oraz lepszego wykorzystania zasobów.

Ponadto, uczestnicy konsultacji wskazali na konieczność uzupełnienia poszczególnych *zakresów interwencji* o dodatkowe punkty takie jak: budowa, przebudowa i rozbudowa zbiorczych systemów odprowadzania i oczyszczanie ścieków opadowych i roztopowych, sieci wodociągowej oraz ujęć wody pitnej, w tym ujęć wód podziemnych. Wskazano również na konieczność uwzględnienia w programie działań dotyczących wymiany azbestowych rur wodociągowych.

Wskazywano na potrzebę włączenie do programu działań dotyczących rekultywacji dużych składowisk przemysłowych w centrach miast w celu przywracania tym terenom wartości użytkowych i przyrodniczych oraz rekultywację terenów zdegradowanych, w przypadku gdy brak sprawcy, który dokonał szkody w środowisku. Przedsięwzięcia polegające na rozbudowie instalacji przetwarzania odpadów komunalnych MBP, w celu zwiększenia efektywności odzysku surowców i usprawnienia ich eksploatacji były również przedmiotem uwag.

W odniesieniu do zagadnień dotyczących **kształtowania świadomości i postaw społecznych**, w ramach poszczególnych działań zgłaszane były przede wszystkim propozycje doprecyzowania i uzupełnienia zakresów interwencji oraz kryteriów strategicznych, w tym kryteriów specyficznych.

Uczestnicy konsultacji postulowali konieczność poszerzenia zakresów interwencji dotyczących monitoringu środowiska o monitoring wód oraz pomiary jakości wód w ciekach i zbiornikach wodnych innych niż jeziora.

Zaproponowano również położenie akcentu na realizację projektów wynikających z Lokalnych Strategii Rozwoju oraz uwzględnianie rozwiązań w zakresie oszczędności i poszanowania energii oraz wykorzystania OZE w projektach przedsięwzięć inwestycyjnych i modernizacyjnych realizowanych przez podmioty publiczne oraz Samorząd Województwa. Ponadto, postulowano konieczność położenia większego nacisku na prowadzenie programów edukacyjnych oraz kampanii informacyjno-edukacyjnych w zakresie promowania dobrych praktyk w rolnictwie i wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz projektowania, eksploatacji i serwisowania instalacji OZE. Ponadto, zarekomendowano aby promowane były standardy green building i rozwiązania dot. budownictwa efektywnego energetycznie.

Zawnioskowano o poszerzenie listy *Kluczowych partnerów* zarówno o konkretne podmioty jak i instytucje tj. jednostki organizacyjne jst, jednostki sektora finansów publicznych oraz Lokalne Grupy Działania.

W odniesieniu do *katalogu wskaźników monitorowania* zaproponowany został dodatkowy wskaźnik tj. budowa oraz przebudowa sieci kanalizacji deszczowej,

Ponadto zaproponowano uzupełnienie katalogu wskaźników o wartości bazowe za 2012 r. dla wskaźników dotyczących gospodarowania odpadami.

2.3.3. Cel szczegółowy 3. Bezpieczeństwo energetyczne i poprawa efektywności energetycznej

Po przeprowadzeniu analizy zgłoszonych uwag najbardziej zainteresowane regionalną polityką energetyczną wydają się być jednostki samorządu terytorialnego. Stosunkowo duże zaangażowanie wykazały również organizacje pozarządowe, a małe osoby fizyczne. W ramach konsultacji społecznych niewielkie zaangażowanie wykazali lokalni przedsiębiorcy.

W treści zgłoszonych uwag najczęściej podkreślana jest potrzeba promowania rozwiązań innowacyjnych, jako projektów decydujących o rozwoju energetyki. Równie mocno położono nacisk na wdrażanie projektów energetycznych w oparciu o wypracowane rozwiązania planistyczne, w tym przede wszystkim o „Plany lub założenia do planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną oraz paliwa gazowe”. Takie podejście według uczestników konsultacji zapewni efektywne połączenie działań ukierunkowanych na poprawę jakości powietrza z rozwojem energetyki.

Do *obszarów strategicznej interwencji* dla działań dotyczących ograniczenia niskiej emisji zaproponowano włączenie, poza samorządami, na terenie których zostały stwierdzone przekroczenia, również miejscowości uzdrowiskowych.

Zarówno samorządy, jak i przedsiębiorcy postulują ujęcie w RPS EiŚ działań mających na celu rozwój systemów dystrybucji gazu ziemnego, ze szczególnym uwzględnieniem systemów inteligentnych, a także konieczność modernizacji dystrybucyjnych sieci elektroenergetycznych. Uczestnicy konsultacji zwrócili też uwagę na brak w projekcie RPS EiŚ energetyki wodnej (w tym morskiej) oraz dużych elektrowni wiatrowych na morzu.

Zauważono również brak *zakresu interwencji* obejmującego budowę sieci dystrybucyjnej na potrzeby odnawialnych źródeł energii. Równocześnie zwrócono uwagę na konieczność zapewnienia ochrony środowiska kulturowego, w tym budynków zabytkowych, przy realizacji zadań z zakresu energetyki.

Zgłoszone zostały liczne uwagi dotyczące kształtu *kryteriów specyficznych* dla projektów dotyczących zastosowania pomp ciepła. Przede wszystkim podkreślono niewłaściwe określenie maksymalnej energochłonności objętych działaniami obiektów oraz jednego współczynnika COP (Współczynnik Wykorzystania Energii) dla wszystkich instalacji. Jednocześnie zwrócono uwagę na konieczność usunięcia z projektu Programu zapisów dotyczących budynków podłączonych do miejskiej sieci ciepłowniczej.

W zgłoszonych uwagach bardzo często pojawia się postulat wprowadzenia nowego *Przedsięwzięcia strategicznego* dotyczącego termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej w województwie pomorskim. Wiele podmiotów zwraca uwagę na konieczność zmodyfikowania *kryterium specyficznego* nr 1 dla działania Poprawa efektywności energetycznej systemów oświetlenia i innych systemów elektroenergetycznych i obniżenie wymaganego udziału modernizowanych punktów świetlnych.

Zaproponowano również uzupełnienie rozdziału dot. Oczekiwań wobec rządu i kontrakt terytorialny o punkty dotyczące budowy terminala CNG/LNG na Zatoce Gdańskiej oraz eksploatacji złóż gazu łupkowego.

W celu skuteczniejszej realizacji założeń RPS EiŚ zaproponowano rozszerzenie listy *Kluczowych partnerów*, o organizacje pozarządowe oraz jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego, inne jednostki sektora finansów publicznych oraz o właścicieli budynków jednorodzinnych i operatorów systemów dystrybucyjnych.

2.4 System realizacji

Uwagi zgłoszone do zagadnień ujętych w tej części projektu RPS w zakresie energetyki i środowiska odnosiły się przede wszystkim: do propozycji rozbudowania składu osobowego Rady Programowej i jednostek zaangażowanych w realizację Programu oraz rozszerzenia obszarów tematycznych (priorytetów/działań oraz typów przedsięwzięć) wdrażanych dla poszczególnych typów obszarów funkcjonalnych, w formule Zintegrowanych Porozumień Terytorialnych (ZPT).

Ponadto sugerowano rozwinięcie skrótów stosowanych w tej części konsultowanego dokumentu. Pojawiły się również postulaty dodania punktu „*Zasady i warunki wykorzystania Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność*”.

Cześć zgłoszonych uwag była niezrozumiała, z uwagi na fakt, iż nie odnosiła się do treści opiniowanego dokumentu.

III. REKOMENDOWANE KIERUNKI ZMIAN PROJEKTU RPS EiŚ

Każdy z postulatów zgłoszonych w trakcie konsultacji społecznych projektu RPS EiŚ został dogłębnie rozpatrzony oraz przeanalizowany w szerszym kontekście zapisów SRWP 2020. Przyjęto założenie, że przesądzenia odnośnie poszczególnych, zgłoszonych propozycji mogą przyjmować następujące formy rozstrzygnięcia uwagi:

- a) *Uwzględniona* – proponowany zapis znajdzie się projekcie RPS EiŚ we wskazanym brzmieniu lub w brzmieniu oddającym bezpośredni sens uwagi;
- b) *Częściowo uwzględniona* – niektóre wątki proponowanego zapisu zostaną uwzględnione w projekcie RPS EiŚ;
- c) *Niewzględniona* – proponowany zapis nie znajdzie się w treści dokumentu;
- d) *Niezasadna* – uwaga postuluje uwzględnienie wątków, które były już obecne w projekcie RPS EiŚ, bądź nie dotyczą bezpośrednio dokumentu.

Sposób rozpatrzenia poszczególnych uwag wraz z komentarzem znajduje się w Załączniku 1 do niniejszego Raportu.

Podczas konsultacji społecznych nie zostały zakwestionowane fundamentalne założenia projektu RPS EiŚ, jego syntetyczny charakter, najważniejsze wybory strategiczne, a także problemowy, a nie sektorowy charakter dokumentu. Niewątpliwie proces konsultacji przyczynił się do zaproponowania zapisów porządkujących strukturę oraz poprawiających wewnętrzną spójność projektu RPS EiŚ. Należy podkreślić, że zapisy te w sposób znaczący nie wpłyną na zmianę zakresu dokumentu.

Rekomendowane zmiany w **części diagnostycznej (*Diagnoza – problemy i wyzwania w sektorze środowiska i energetyki*) w głównej mierze** dotyczą:

- *charakterystyki dotyczącej bezpieczeństwa i efektywności energetycznej* :
 - rozszerzenia informacji dotyczącej budowy nowych źródeł energetyki zawodowej oraz modyfikację opisu w sposób lepiej oddający stopień wykorzystania mocy uzyskiwanych z różnych typów energetyki;
 - uzupełnienia informacji o skutkach dla stanu areosanitarnego wynikających z odłączania się odbiorców od sieci ciepłowniczej i przechodzenia na indywidualne źródła ciepła;
 - doprecyzowania zapisu dotyczącego potencjału energii kinetycznej mas wody i stopnia jego wykorzystania wraz ze wskazaniem kierunków działań w tym zakresie;
 - poszerzenia zdefiniowanych obszarów posiadających największy potencjał zasobów biomasy o region Powiśla;
 - dodanie do katalogu zagrożeń zidentyfikowanych w zakresie wykorzystania OZE uwarunkowań środowiskowych;
 - doprecyzowanie formy wsparcia rozwiązań promujących nowoczesne wysokosprawne urządzenia energetyczne;
- *charakterystyki dotyczącej stanu środowiska*:
 - uściślenia zapisu dotyczącego wyników monitoringu średnich rocznych i dobowych stężeń pyłów zawieszonych oraz weryfikacji danych dotyczących przekroczeń dopuszczalnych wartości dla pyłu zawieszonego PM_{2,5};
 - poszerzenia opisu głównego celu gospodarki wodnej Polski określonego jako optymalne wykorzystanie dostępnych zasobów wód poprzez uwzględnienie w nim informacji o stosowaniu zasad zrównoważonego rozwoju;
 - weryfikacji listy obszarów potencjalnie zagrożonych wystąpieniem powodzi oraz dodanie minimalizacji negatywnych skutków powodzi jako jednego z kluczowych elementów warunkujących prawidłowe funkcjonowanie regionu, a także wskazanie na zagrożenia związane z niewystarczającym funkcjonowaniem systemów ostrzegania o zagrożeniach powodziowych;
- *analizy SWOT*:
 - dodania do katalogu zagrożeń intensyfikacji i produkcji rolnej ze szczególnym uwzględnieniem obszarów szczególnie narażonych (OSN) na zanieczyszczenie azotanami;
 - poszerzenia określonego w analizie zagrożenia dotyczącego presji inwestycyjnej o obszary potencjalnego zagrożenia powodzią;

W rozdziale **Najważniejsze wyzwania w perspektywie 2020r.** rekomendacje dotyczą w głównej mierze:

- wskazania energetyki morskiej jako znacznego potencjału w dziale odnawialnych źródeł energii;
- weryfikacji listy obszarów potencjalnie zagrożonych wystąpieniem powodzi oraz dodanie minimalizacji negatywnych skutków powodzi jako jednego z kluczowych elementów warunkujących prawidłowe funkcjonowanie regionu.

Główne kierunki proponowanych zmian w **Celu Szczegółowym 1. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska i adaptacja do zmian klimatu** odnoszą się przede wszystkim do:

- poszerzenia katalogu *Kluczonych partnerów* o dodatkowe podmioty.

- w zakresie **Priorytetu 1.1. Ograniczenie zagrożeń naturalnych:**

- rozwinięcie *opisu priorytetu* o informacje dotyczące poziomu bezpieczeństwa oraz odpowiedniego wyposażenia i stanu technicznego urządzeń wodnych,
- weryfikacja *wskaźników monitorowania między innymi poprzez dodanie nowego wskaźnika* tj. Długość wybudowanej i przebudowanej kanalizacji deszczowej (km),
- modyfikacja *zakresu interwencji* w Działaniu 1.1.1. **Zwiększenie poziomu skuteczności ochrony przeciwpowodziowej,**
- wprowadzenie nowego *zakresu interwencji* dotyczącego poprawy stanu wyposażenia w sprzęt ratowniczy do ograniczania skutków zagrożeń naturalnych, w tym ekstremalnych zjawisk pogodowych w Działaniu 1.1.2. **Ograniczanie skutków zagrożeń naturalnych, w tym działania łagodzące negatywny wpływ ekstremalnych zjawisk pogodowych.**

- w zakresie **Priorytetu 1.2. Ochrona różnorodności biologicznej:**

- dodanie nowego *zakresu interwencji* w Działaniu 1.2.1. dotyczącego utrzymania i rewitalizacji parków na terenach miejskich i wiejskich”.

- w zakresie **Priorytetu 1.3. Racjonalizacja gospodarowania przestrzenią:**

- modyfikacja nazwy działania 1.3.3 na **Ochrona walorów przyrodniczych na obszarach objętych formami ochrony przyrody** oraz dodanie nowego *zakresu interwencji* dotyczącego opracowań specjalistycznych i digitalizacji danych dla innych form ochrony przyrody.

- w zakresie **Priorytetu 2.1. Poprawa warunków życia:**

- rozszerzenie katalogu *wskaźników monitorowania* o dodatkowy wskaźnik oraz rozszerzenie listy *Kluczonych partnerów* o dodatkowe propozycje,
- skierowanie w oczekiwaniach do rządu postulatu dotyczącego wsparcia przedsięwzięć z zakresu gospodarki wodno-ściekowej dla aglomeracji powyżej 10 000 RLM,
- doprecyzowanie *opisu Priorytetu 2.1* o tematykę związaną z poprawą dostępu do dobrej jakości wody pitnej oraz zapisu dotyczącego *Zakresu interwencji* działania 2.1.2.,
- rozszerzenie wskazanych w *Kryterium specyficznego* działania 2.1.2. o działania związane z modernizacją sieci wodociągowej,

- zmiana zapisu *Zakresu interwencji* działania 2.1.5. wskazująca na elektrociepłownię wykorzystujące frakcję energetyczną odpadów,
- w zakresie **Priorytetu 2.2. Kształtowanie świadomości i postaw społecznych, wykorzystanie aktywności i dialogu w ochronie środowiska,**
- wprowadzenie ogólnego *Wskaźnika monitorowania* dotyczącego projektów informacyjno-edukacyjnych, oraz zasugerowano rozszerzenie listy *Kluczowych partnerów*
 - doprecyzowanie *Zakresu interwencji* działania 2.2.1. oraz zmianę zapisu *Kryterium specyficznego* działania 2.2.1. na zasugerowaną: „Zbyt mała ilość i częstość pomiarów jakości wód powierzchniowych”,
 - zmiana nazwy działania 2.2.2. na: „Zwiększenie świadomości na rzecz zrównoważonego rozwoju i przeciwdziałania zmianom klimatu, w tym budowa sieci dialogu”,
 - połączenie w projekcie RPS EiŚ między innymi następujących działań: 2.2.2., 2.2.6., 2.2.7, a także działania 2.2.4. z 2.2.5. oraz włączenie do zakresu interwencji w działaniu 2.2.2. tematyki związanej z wykorzystaniem OZE,
 - weryfikacja lokalizacji kryterium Partnerstwo i partycypacja w ramach działania 2.2.4.

W treści rozdziału dotyczącym opisu **Celu Szczegółowego 3. Bezpieczeństwo energetyczne i poprawa efektywności energetycznej** główne sugestie wynikające ze zgłoszonych zmian dotyczą:

- w opisie Celu główna z propozycji dotyczy dodania zapisów odnoszących się do eksploatacji gazu łupkowego raz budowy terminala CNG//LNG na obszarze Zatoki Gdańskiej,
- w zakresie **Priorytetu 3.1. Rozwój energetyki niskoemisyjnej z niezbędną infrastrukturą oraz dywersyfikacja dostaw paliw i surowców energetycznych:**
 - zmiana nazwy Działania 3.1.1. oraz rozszerzenie katalogu *Kluczowych partnerów*,
 - rozszerzenie opisu priorytetu oraz wskaźników monitorowania w celu objęcia wszystkich systemów energetycznych (w tym gazowych),
 - zmiana tytułu działania 3.1.2. oraz popozycja wpisania dodatkowego *Kryterium specyficznego* w działaniu 3.1.2. – „Preferowane rozwiązania innowacyjne”,
- w zakresie **Priorytetu 3.2. Poprawa efektywności energetycznej:**
 - dodanie nowych *Wskaźników monitorowania* oraz uzupełnienie katalogu *Kluczowych partnerów*
 - zmiana nazwy działania 3.2.1. na **„Poprawa efektywności energetycznej i poszanowania energii w budownictwie mieszkaniowym, budynkach i obiektach publicznych oraz w sektorze przedsiębiorstw”**,
 - rozszerzenie katalogu kryteriów *Kryteriów horyzontalnych* oraz *Kryteriów specyficznych* dotyczących tego priorytetu, a także zmianę niektórych już zapisanych w projekcie,
 - zmiana nazwy Działania 3.2.3. na **Poprawa sprawności przesyłu i dystrybucji energii oraz gazu, oraz** dodanie nowych zakresów interwencji w tym „modernizacja, rozbudowa i budowa gazowej sieci dystrybucyjnej na potrzeby energetyczne,” oraz „modernizacja dystrybucyjnych sieci elektroenergetycznych”,

- w zakresie **Priorytetu 3.3. Zwiększenie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych:**

- zaproponowano rozszerzenie katalogu *Kluczonych partnerów* oraz dodanie dodatkowego *Kryterium specyficznego* do wszystkich działań,
- rozszerzenie *Zakresu interwencji* dla Działania 3.3.1. **Rozwój źródeł odnawialnych** o modernizację małych elektrowni wodnych i budowę sieci dystrybucyjnych na potrzeby OZE,
- modyfikacja szczegółowych *Kryteriów specyficznych* dla działania 3.3.1.